

Rozvody a Cirkev. Mala obeta svätého Jána Krstiteľa zmysel?

Tomasz D. Kolanek

10. septembra 2022 ✚ Cirkev Spoločnosť ✚ Rozhovory

V učení pápeža Františka je manželstvo niekedy vykresľované ako „nedosiahnuteľný ideál“, ako čítame v exhortácii Amoris laetitia. Problémom je, že tento prístup odráža mentalitu moderného sveta, ktorý považuje manželstvo za model života. Katolícke manželstvo však nie je model, ale sviatosť – pripomína kňaz profesor Paweł Bortkiewicz.

Prof. Paweł Bortkiewicz

zdroj: wikimedia commons

Dovoľte mi, pán profesor, začať náš rozhovor otázkou - provokáciou. Bol Herodes Antipas, tetrarcha Galiley a Perie, dobrý človek a v skutočnosti sa nedopustil zla?

Možno mu pripísať aspoň dve zlé veci. Prvou je, že začal žiť s manželkou svojho brata, čo viedlo k rozpadu manželstva a k cudzoložstvu. Tou druhou je vražda Jána Krstiteľa – muža, ktorý mu tento čin vyčítal.

Máme tu teda cudzoložstvo a vraždu, takže ho nemôžeme považovať za muža čistých rúk alebo čestného muža.

Ale dopustil sa Herodes Antipas niečoho iného ako Dávid - kráľ Izraela a Judska? Dnes čoraz častejšie počúvame rozhorčenie, že katolíci sú pokrytci, pretože Dávid sa dopustil cudzoložstva a vraždy, a predsa je „dobrý“ a Herodes, ktorý urobil to isté, je „zlý“ ...

To je veľmi zaujímavá otázka. Dávid konal rovnako podlo, pretože zviedol manželku Hetejca Uriáša, ktorého potom pripravil o život tým, že ho poslal na istú smrť, inými slovami, bez najmenšieho prehánania ho nechal zavraždiť.

Treba však zdôrazniť jeden dôležitý detail: Dávid, keď si vďaka prorokovi uvedomil, čo spáchal, kajal sa, prejavil hlbokú ľútosť, a tak mohol zakúsiť milosrdenstvo.

Pokánie a ľútosť – to sú prvky, ktoré sú dnes v rôznych úvahách o zle a milosrdenstve úplne marginalizované.

Veľmi často sa stáva, že vytvoríme takýto binomický vzťah: zlo a milosrdenstvo, ale prehliadame, že v tomto binomickom vzťahu sa môže objaviť tretí prvok, ktorý je rozhodujúci a ktorý umožňuje milosrdenstvo – je to práve pokánie a úprimná ľútosť.

Prečo svätému Jánovi Krstiteľovi tak veľmi záležalo na ochrane manželstva a na boji proti zrade, rozvodom, promiskuite atď.?

Ján Krstiteľ predovšetkým bojoval za Boží zákon v morálnom živote Izraela.

Všimnite si, že keď sa ho na púšti pýtali rôzne stavy, rôzni ľudia: mýtnici, vojaci atď., čo majú robiť, svätý Ján Krstiteľ odpovedal veľmi jednoducho – aby plnili to, čo je ich životným povolaním, a riadili sa Božím zákonom.

Jedným z prvkov takéhoto morálneho života je manželský život. Je to o to dôležitejšie, že manželstvo je základom spoločnosti. „*Budúcnosť sveta prechádza cez manželstvo a rodinu*“, ako tvrdil svätý Ján Pavol II.

Druhá vec: v tomto konkrétnom prípade, kvôli ktorému svätý Ján Krstiteľ zahynul, sme mali do činenia so zničením manželstva prostredníctvom moci, a to mužom, ktorý bol absolútnym vládcom. Takže tam bolo ďalšie zlo, ďalší hriech, pretože manželstvo bolo zničené mocou. Jednoducho povedané, bola to skaza spoločenského a rodinného života. Preto sa svätý Ján Krstiteľ musel proti tomu postaviť zhodne so svojím poslaním a svojím svedomím.

Alebo azda len „zle odhadol“ situáciu?

Všetko nasvedčuje tomu, že svätý Ján Krstiteľ mal fantastickú schopnosť rozlišovania. Veď to bol on, kto v zástupe pri rieke Jordán spoznal Krista. Bol to on, kto s veľkou presnosťou rozoznal, čo má ľud jednotlivých stavov robiť, takže ho ťažko podozrievať, žeby sa v tomto konkrétnom bode mýlil.

Svätý Ján Krstiteľ bol nepochybne presvedčený o tom, čo patrí k povinnostiam manželstva, čo patrí k povinnostiam autorít, ktoré majú zachovávať Boží zákon čistým a jasným spôsobom a dávať príklad a vzor občanom.

Ako rozvážny muž musel svätý Ján Krstiteľ počítať s dôsledkami, ktoré by ho mohli postihnúť. Človek môže počítať s dôsledkami a myslím si, že každý človek, ktorý koná čestne, si uvedomuje, že určité rozhodnutia alebo činy mu môžu spôsobiť nepríjemnosti a ostrakizáciu spoločnosťou. V prípade svätého Jána Krstiteľa však nešlo iba o ostrakizmus, ale o rozsudok smrti, čo je však najvyššia cena Pravdy. Taká je cena, ktorú musí platiť čestný a úprimne veriaci človek. Svätý Ján Krstiteľ sa zachoval tak, ako treba, a ukázal, ako sa treba zachovať v určitých, presne vymedzených situáciách.

Ako takzvaný realista teraz poviem: keby sa svätý Ján Krstiteľ nepostavil Herodesovi, nebol by odsúdený na smrť. Bol by žil a bol by mohol urobiť veľa dobrého, bol by mohol druhých obracať a hlásať Božie kráľovstvo... Možno teda nebolo potrebné, aby

svätý Ján Krstiteľ zomrel za Pravdu?

Lenže v takejto situácii by svätý Ján Krstiteľ šiel sám proti sebe... Bol by uviazaný na krátkej reťazi vlastného klamstva... Nevieť teda, či by prípadná aktivita, ktorú by svätý Ján Krstiteľ vyvíjal v prípade, žeby sa nebol postavil Herodesovi na obranu manželstva, bola účinná. Iste, aj keby bola navonok vnímaná ako činnosť vynikajúceho rečníka či človeka, ktorý organizuje, povedané súčasným jazykom, presvedčivé „happeningy“, pre samotného svätého Jána Krstiteľa by bolo jeho poslanstvo v konečnom dôsledku pokrytecké. Vedel by, že v zásadne dôležitej veci konal veľmi zle a že je otrokom vlastnej lži, vďaka ktorej dosiahol sebazotročenie a následne sebazničenie.

Svätý Ján Krstiteľ jednoducho nemohol konať inak, pretože bol prorokom, ktorý bol hlasom Božím.

Možno teda aspoň vzťah medzi Herodesom Antipom a Herodiadou priniesol nejaké dobré ovocie?

Úprimne, len ťažko si viem predstaviť, žeby sa na cudzom nešťastí a vražde dalo postaviť nejaké dobro. Je to absolútne nemysliteľné!

Samozrejme, Herodes a Herodias sa mohli tešiť z pomerne dlhého života, mohli sa obdarúvať bohatstvom, mohli sa chváliť svojou mocou, ale niet takej situácie, ktorá by bola zárukou skutočne dobrého života.

Edmund Blair Leighton, *Podpísanie úradného registra o uzavretí manželstva*

zdroj: wikimedia commons

Pripomína si Cirkev dostatočne obeť svätého Jána Krstiteľa na obranu manželstva a rodiny?

Rád by som odpovedal jednoznačne kladne, pretože v tomto smere určite existujú pozitívne príklady.

Katolíci v Poľsku môžu poukázať na príklad blahoslaveného prímasa Stefana Wyszyńskiego, ktorý obhajoval nerozlučiteľnosť manželstva, ako len mohol, napr. v programe veľkej novény, pričom zdôrazňoval, že rodina má byť posilňovaná Bohom.

Samozrejme, možno pripomenúť postavu svätého Jána Pavla II, ktorý v priestore univerzálnej Cirkvi veľmi dôrazne obhajoval nerozlučiteľnosť manželstva vo svojich dokumentoch, homíliách, v Roku rodiny, ktorý vyhlásil, atď.

Úprimnosť nám však velí povedať, že dnes, žiaľ, čelíme istej kríze tohto postoja Cirkvi. Ak si spomenieme na slová jezuitského generála Pátra Artura Sosu SJ, ktorý sa vyjadril kuriózne, že v čase, keď Kristus vyslovil slová o nerozlučiteľnosti manželstva, neexistovali diktafóny, a preto nevieme, čo Spasiteľ skutočne povedal; ak si spomenieme na vyjadrenia kard. Kaspara na konzistóriu, ktoré predchádzalo biskupskej synode o

rodine – slová, ktoré mali odozvu v podobe synodálnych rokovaní a napokon aj v podobe exhortácie pápeža Františka *Amoris laetitia*, ktorá dala podnet na množstvo a zložitost interpretácií, ktoré súhlasili s akceptáciou mimomanželských, nesviatostných zväzkov, s akceptáciou vyjadrenou podávaním svätého prijímania týmto ľuďom; ak si spomenieme na stovky ďalších väčších či menších udalostí, takpovediac musíme povedať jasne: učenie Cirkvi o nerozlučiteľnosti manželstva dnes už nie jasne a jednoznačne podávané.

K tomu sa pridáva aj istá prax cirkevných súdov, ktoré v súčasnosti pomerne ľahko súhlasia s vyhlásením manželstva za neplatné, čo sa v pomerne rozšírenej verejnej mienke považuje za tzv. „cirkevný rozvod“.

To všetko znamená, že učenie Cirkvi dnes už nie je také jasné, ako o tom svedčil svätý Ján Krstiteľ.

Prečo sa Cirkev pod vedením pápeža Františka snaží nájsť dobro v zlom rozvode a mimomanželských vzťahoch?

Pokúsím sa predstaviť súčasný postoj Vatikánu k tejto otázke na príklade: ide o rozpad manželstva, ku ktorému došlo pod vplyvom manžela, alkoholika, ktorý bol násilný voči svojej manželke a nakoniec od nej odišiel. Žena zostáva sama, ale po čase sa dá dokopy s iným mužom, ani nie preto, aby uspokojila svoje sexuálne potreby, ale aby mala oporu pre seba a svoje deti. Je to teda osoba, ktorú postihlo nešťastie, je to osoba, ktorá trpela.

To však nič nemení na skutočnosti, že tento nový vzťah je nesviatostným vzťahom a v tejto veľmi zložitej a ťažkej situácii Cirkev nikdy nenechala týchto ľudí osamote. Ján Pavol II. vo svojej exhortácii *Familiaris consortio* pripomína, že o takýchto ľuďoch a takéto zväzky sa treba starať, aby sa vrátili do lona Cirkvi.

Vieme, že už roky existuje a pokračuje dušpastierstvo osôb žijúcich v nesviatostných vzťahoch. Títo ľudia sa môžu približovať k Bohu prostredníctvom modlitby, skutkov lásky, misijnej angažovanosti, katolíckej výchovy svojich detí atď., a teda nie sú odsúdení na smrť hladom pre nedostatok prístupu k eucharistickému chlebu, ako to demagogicky vyhlásil kardinál Kasper na konzistóriu, ktoré som spomenul.

Naproti tomu tu nemožno vidieť nijaké dobro, iba prvok utrpenia, zavineného alebo nezavineného. Prvok zla, ktorý treba uzdraviť, ale cesta k tomuto uzdraveniu nepochybne nevedie cez sväté prijímanie, ktoré je sviatosťou mnoho dimenzionálnou. Chcem tým povedať, že ak potvrdzujeme a hlásame, že k svätému prijímaniu môžu pristupovať osoby žijúce trvalo v hriechu bez vôle zmeniť tento život, a tiež, že vzťah nie je nerozlučný, ako potom definujeme vzťah Krista a Cirkvi a analógiu, ktorá existuje medzi manželským vzťahom a vzťahom Krista a Cirkvi?

Snažím sa pochopiť dôvody empatie, dôvody súcitu tých, ktorí chcú týmto ľuďom pomôcť, a samozrejme, úplne sa stotožňujem s vôľou pomôcť a podporiť tých, ktorých postihli ťažké situácie poznačené hriechom. Existujú však spôsoby, ako to urobiť, existujú prostriedky, ktoré im môžu pomôcť, ale Eucharistia takýmto prostriedkom určite nie je.

Úplne s Vami súhlasím, pán profesor, ale zdá sa mi, že príklad nového vzťahu, ktorý tu uvádzate, je okrajový, pretože vo väčšine rozvodov je dôvodom rozpadu manželstva pohodlnosť, nuda s manželom, „vzťahové vyhorenie“, ako sa to moderne definuje, a pod...

Som si vedomý, že príklad, ktorý som uviedol, je v dnešnej dobe dosť extrémny. Chcel som však poukázať na to, že aj keď ide o situáciu, ktorú som opísal, Eucharistiu nemožno banalizovať.

Ešte raz zdôrazňujem: existujú aj iné spôsoby kontaktu s Pánom Bohom, hľadania Boha a spoločenstva s ním.

Plne súhlasím s tým, že drvivá väčšina situácií nesviatostných vzťahov je spôsobená oveľa banálnejšími dôvodmi. O tejto banalizácii svedčia dramatické a šokujúce obrazy, ktoré ukazujú, že manželstvá, ktoré uzavreli relatívne mladí ľudia, sa veľmi často rozpadajú po niekoľkých mesiacoch, pričom dôvodom je náhle zistená rozdielnosť charakterov, odlišný vkus, iné preferované filmy či iné, ešte banálnejšie problémy.

Z toho vyplýva predovšetkým to, že treba venovať oveľa väčšiu pozornosť príprave na manželstvo, ktorá, ako sa ukazuje, je nedostatočná.

Pomôže tomu nová forma predmanželských kurzov navrhovaná pápežom Františkom?

Neviem..., mám isté obavy, pretože to, čo sa udialo v posledných rokoch za Františkovho pontifikátu, nesvedčí o posilňovaní inštitúcie manželstva a rodiny.

Úprimne povedané, nemám nič proti tomu, aby predmanželský kurz trval rok alebo aj dlhšie, ale nech niečo prinesie, nech pomôže duchovnému rozvoju, nech naozaj pripraví na manželstvo a na založenie rodiny, a nie: prídeme, podpíšeme zoznam, zaplatíme 50, 100, 200 eur a dovidenia...

Bez ohľadu na dĺžku kurzu je vždy potrebné dbať na kvalitu. Manželstvo je v súčasnosti neustále vystavené totálnej agresii zo strany modernej kultúry a ideológie. Tomuto problému by bolo treba venovať samostatný rozhovor.

Manželstvo sa v učení pápeža Františka niekedy považuje za „nedosiahnuteľný ideál“, ako čítame v exhortácii *Amoris Laetitia*. Problém je, že tento prístup podľa môjho názoru odráža mentalitu moderného sveta, ktorý považuje manželstvo za model života. Dovoľte mi len pripomenúť, že katolícke manželstvo vôbec nie je model, ale sviatosť.

Keď sa pozerám na manželstvo Márie a Jozefa, nenachádzam v ňom veľa prvkov, ktoré by naznačovali, že to bolo „ideálne manželstvo“, počnúc ich životnými plánmi, ktoré boli konfrontované s Božím plánom, ďalej – narodenie v maštali, útek do Egypta atď. To všetko podľa môjho názoru nevytvára obraz „ideálneho manželstva“. Bolo však založené na Bohu, na bezhraničnej dôvere v neho, a preto bolo svätým manželstvom.

Našou úlohou v Cirkvi je práve zdôrazňovať počas prípravy na manželstvo túto mimoriadnu moc sviatosti, ktorá má vlastne príčinnú moc.

Nakoniec by som sa chcel spýtať na „rozvody ako na bežiacom páse“, s ktorými, žiaľ, v Cirkvi už nejaký čas máme do činenia. Prečo sa to deje?

Je to prinajmenšom znepokojujúci jav a pre mnohých argument, že Cirkev sa prispôsobila mentalite moderného sveta a umožňuje jeho rozvod, len ho nazýva iným menom.

Prečo sa to deje? Dôvodom je nedostatočná príprava na manželstvo. Dôvodom je neexistencia inštitútu zásnub. Dôvodom je poddajnosť voči zlu. Dôvodom je nedostatok úsilia o záchranu manželstva v kríze. Dôvodom je falošne poňaté milosrdenstvo, že ľuďom treba predsa len pomôcť, aby si svoj život dali dokopy s niekým iným.

Nepochybne je tu príliš veľa submisivity, ktorá má svoje dôsledky v tejto mentalite, o ktorej sme hovorili. Mentalita, ktorá má za následok, že sa tieto anulácie považujú za druh „rozvodového priemyslu“.

Do sviatosti manželstva som vstúpil v roku 2018. Predtým nám kňaz, ktorý nás sobášil, položil veľa podrobných otázok a veľmi starostlivo ich zaznamenal do dokumentov, ktoré sme podpísali. Čo ak však niekto počas rozhovoru s kňazom klame? Je to dôvod na vyhlásenie manželstva za neplatné? Koniec koncov, vlastným podpisom, berúc si Boha za svedka, bolo povedané, že celá pravda a nič než pravda...

No práve... Lenže dnes sme svedkami totálnej krízy základných hodnôt, počnúc elementárnou čestnosťou. Neprekvapilo by ma, keby niektorí ľudia pri rozhovore s kňazom zámerne klamali „pre každý prípad“, lebo predpokladajú, žeby sa mohlo niečo zmeniť, a tak by mali dôvod na rozvod...

Takýto postoj by svedčil o nedostatku úprimnej lásky ľudí vstupujúcich do manželstva, o nedostatku viery v seba samých a predovšetkým o nedostatku viery v Boha. S takýmto postojom je lepšie sa vzdať, ako sa o to pokúšať. Manželstvo nie je vecou snahy. Manželstvo je otázkou voľby nielen na celý život, ale aj na večnosť, takže s takýmto postojom je lepšie nepodstupovať to, čo by malo byť radosťou a nádejou, ale v tomto prípade sa stáva rizikom a neznesiteľným bremenom.

V roku 2020 sa bývalý politik a v súčasnosti predseda televíznej stanice druhýkrát ženil v kostole po tom, ako jeho dvadsať rokov trvajúce prvé manželstvo bolo „zneplatnené“. Ja som to vnímal ako pohoršenie a facku mne a všetkým katolíkom...

Úplne chápem a zdieľam znechutenie a rozhorčenie, ktoré správa o tomto incidente vyvolala. Chápem, že človek môže s danou osobou súcitiť. Chápem, že človek môže mať pre jej aktivity pochopenie, ale to nič nemení na tom, že to bolo niečo veľmi nečestné.

Ak sa vrátíme k postojom svätého Jána Krstiteľa, treba povedať jasne: táto udalosť bola výsmechom jeho obety života. Zásady, ktoré hlásal svätý Ján Krstiteľ, sú nemenné a nikto ich nemôže zmeniť.

Bez ohľadu na to, či by sa „nová svadba“ muža, o ktorom hovoríme, uzavrela na odľahlom a tichom mieste v prítomnosti jeho najbližšej rodiny alebo len svedkov, alebo či mala spektakulárny charakter, škandál zostáva škandálom. Okrem toho práve okázalosť tohto obradu vyvoláva u katolíkov prinajmenšom odpor.

Encyklika *Veritatis splendor* obsahuje veľmi krásnu pasáž, v ktorej čítame, že pred objektívnym poriadkom, pred objektívnymi morálnymi normami sme si všetci rovní, či už je niekto kráľ alebo posledný chudák na zemi. Pokiaľ ide o morálne normy, sme všetci rovnako povinní ich dodržiavať. Táto zásada bola v tomto prípade, žiaľ, porušená. Ako som povedal: môžeme sa rozhorčovať, môžeme pociťovať nevoľu, ale zároveň sa nezapudnime modliť, aby tí, ktorí sa dopustili urážky, činili pokánia a napravili svoje chyby, deformácie a hriechy.

Ďakujem za rozhovor.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/rozvody-a-cirkev-mala-obeta-svateho-jana-krstitele-zmysel/>

